

УДК: 37.01:376

Крістіна Тороп

доктор педагогічних наук, директор КЗО «Спеціальна школа «ШАНС» ДОР»

torop.kristina@gmail.com

ORCID 0000-0002-2330-1960

RESEARCHER ID: ABD-2907-2020

Torop Kristina

doctor of pedagogical sciences, head of special school

E-mail: torop.kristina@gmail.com

ORCID ID orcid.org/0000-0002-2330-1960

RESEARCHER ID ABD-2907-2020

Комунальний заклад освіти «Спеціальна школа «ШАНС» Дніпропетровської обласної ради»
49074, м. Дніпро, вул. Батумська, 2а

Municipal educational institution of the Dnipropetrovsk Regional Council “Special School
“CHANCE”, Dnipro, Ukraine
49074, Dnipro, Batumska St., 2a

Богдана Василенко

вчитель-дефектолог КЗО «Спеціальна школа «ШАНС» ДОР»

E-mail: danon.vasilenko@gmail.com

ORCID ID orcid.org/0000-0002-3470-9718

Bohdana Vasylenko

Special education teacher

E-mail: danon.vasilenko@gmail.com

ORCID ID orcid.org/0000-0002-3470-9718

Комунальний заклад освіти «Спеціальна школа «ШАНС» Дніпропетровської обласної ради»
49074, м. Дніпро, вул. Батумська, 2а

Municipal educational institution of the Dnipropetrovsk Regional Council “Special School
“CHANCE”, Dnipro, Ukraine
49074, Dnipro, Batumska St., 2a

Богдана Василенко

Валерія Ляшенко

вчитель-дефектолог КЗО «Спеціальна школа «ШАНС» ДОР»

E-mail: lera.lyashenko@gmail.com

ORCID ID orcid.org/0000-0002-8096-9051

Valeriia Liashenko

Special education teacher

E-mail: lera.lyashenko@gmail.com

ORCID ID orcid.org/0000-0002-8096-9051

Комунальний заклад освіти «Спеціальна школа «ШАНС» Дніпропетровської обласної ради»
49074, м. Дніпро, вул. Батумська, 2а

Municipal educational institution of the Dnipropetrovsk Regional Council "Special School
"CHANCE", Dnipro, Ukraine
49074, Dnipro, Batumska St., 2a

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» ДЛЯ 7-9 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

MODEL CURRICULUM "HISTORY OF UKRAINE" FOR GRADES 7-9 OF SPECIAL INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION FOR CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Анотація. Реформа вітчизняної системи освіти «Нова українська школа» передбачає створення модельних навчальних програм, які є документами на основі яких заклад освіти повинен розробляти навчальні програми предметів. У статті презентовано модельну навчальну програму «Історія України» для 7-9 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку, яка укладена відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Програма розроблена з урахуванням Концепції НУШ, основних досягнень спеціальної педагогіки і психології, наукових напрацювань у сфері вітчизняного досвіду навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Окреслено спрямованість модельної навчальної програми, яка полягає у підготовці здобувачів освіти до сприйняття громадянських та історичних знань як важливої складової життя сучасного суспільства. Наголошено на важливості мети корекційної спрямованості навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку для формування ключових компетентностей. Акцентовано, що зміст модельної навчальної програми навчального предмета «Історія України» сприяє формуванню та розвитку власної позиції та особистісних суджень в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. Запропоновано різні види навчальної діяльності на уроках історії, які сприятимуть підвищенню ефективності навчання здобувачів освіти з порушеннями інтелекту. Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці та впровадженні навчальних матеріалів, які сприятимуть ефективному формуванню ключових та предметних компетентностей у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Ключові слова: порушення інтелектуального розвитку, освітній процес, модельна навчальна програма.

Abstract. The reform of the national education system "New Ukrainian School" envisages the creation of model curricula, which are documents on the basis of which an educational institution should develop subject curricula. The article presents the model curriculum "History of Ukraine" for grades 7-9 of special general secondary education institutions for children with intellectual disabilities, which is compiled in accordance with the State Standard of Basic Secondary Education. The program is developed taking into account the NUS Concept, the main achievements of special pedagogy and psychology, scientific developments in the field of domestic experience in teaching children with intellectual disabilities. The focus of the model curriculum is outlined, which is to prepare students for the perception of civic and historical knowledge as an important component of modern society. The importance of the goal of correctional orientation of teaching students with intellectual disabilities for the formation of key competencies is emphasized. It is emphasized that

the content of the model curriculum of the subject "History of Ukraine" contributes to the formation and development of their own position and personal judgments in students with intellectual disabilities. Various types of learning activities in history lessons are proposed that will help to improve the effectiveness of teaching students with intellectual disabilities. Prospects for further research are seen in the development and implementation of educational materials that will contribute to the effective formation of key and subject competencies in children with intellectual disabilities.

Keywords: intellectual disability, educational process, model curriculum.

Актуальність дослідження. Державним стандартом базової середньої освіти визначено наступні ключові компетентності: вільне володіння українською мовою, вміння спілкуватися рідною мовою, математична компетентність, компетентність у сфері природничих наук, техніки та технології, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікативна компетентність, навчання упродовж всього життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність.

Значну роль у формуванні компетентностей відіграють уроки історії на яких здобувачі освіти з інтелектуальними порушеннями набувають досвід ведення діалогу та дискусії, залучаються до проєктної діяльності, розвивають навички пошуку потрібної інформації за заданою темою в джерелах різного типу, вчать висловити власну точку зору на ту чи іншу історичну подію на основі аргументів та конкретних фактів та ін.

Історичні знання відіграють важливу роль у процесі навчання. Вони допомагають створити уявлення про минуле та наукову картину розвитку суспільства. Крім того, історичні знання орієнтують нас на те, як правильно опанувати знання: необхідно визначити явище, виявити його сутність і провести порівняння. Важливо зазначити, що вивчення історії також сприяє розвитку особистісного ставлення до пізнаваної дійсності. Через вивчення історії здійснюється виховання особистості.

У сучасних умовах зростає значення вивчення історії України. Цьому предмету належить провідна роль у вихованні та формуванні компетентностей у здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку. З вивчення

історії починається розуміння соціального життя, законів розвитку людського суспільства.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. В контексті підготовки модельної навчальної програми актуальними є концептуальні та нормативні основи забезпечення змісту освіти (Концепція «Нова українська школа», 2016; Державний стандарт базової середньої освіти, 2020; Закон України «Про освіту», 2017; Закон України «Про повну загальну середню освіту», 2020). Специфіка розвитку теорії і практики навчання історії школярів з інтелектуальними порушеннями ґрунтовно висвітлена у наукових працях Косенко Ю. (2014; 2015; 2016). Дослідження щодо підвищення ефективності навчання історії здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку висвітлені в роботах низки українських науковців (Василюк В., 2005; 2012; Гіренко Н., 2015; Деніщич Л., 2015; Косенко Ю., 2013).

Мета статті. Презентувати модельну навчальну програму «Історія України» для 7-9 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку.

Основними методами визначено методи теоретичного аналізу літературних джерел та результатів сучасних досліджень.

Результати дослідження.

Вступ

Програма укладена відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30 вересня 2020 року та наказу Міністерства освіти і науки України № 1317 від 07 грудня 2021 року «Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами».

Програма навчального предмета «Історія України» спрямована на підготовку здобувачів освіти до сприйняття громадянських та історичних знань як важливої складової життя сучасного суспільства.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є розвиток особистості здобувача освіти через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції.

Завдання курсу «Історія України» реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі, зазначені у Додатку 18 Державного стандарту базової середньої освіти.

Метою навчального предмета «Історія України» є всебічний і гармонійний розвиток дитини з інтелектуальними порушеннями, систематизація та закріплення історичних знань здобувачів освіти; уявлення історичного процесу в його єдності та різноманітності; формування історичного мислення, розуміння причинно-наслідкових зв'язків, уміння оперувати основними історичними поняттями; виховання гуманістичного бачення світу, неприйняття всіх проявів дискримінації (расової, конфесійної, соціально-групової), поваги до інших; формування громадянських ідеалів і патріотичних почуттів, активної позиції, неприйняття порушень прав людини; виховання громадянина і патріота України, здійснення компетентнісного розвитку школяра з порушеннями інтелектуального розвитку, формування здатності до практичного і творчого використання набутих компетентностей; сприяння становленню світогляду здобувача освіти та збагаченню його культури.

Модельна навчальна програма «Історія України» передбачає реалізацію компетентнісного, особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів, що визначають завдання навчання:

набуття знань про найважливіші події та процеси історії України в їхньому взаємозв'язку та хронологічній наступності;

оволодіння способами діяльності, елементарними методами історичного пізнання, уміннями працювати з різноманітними джерелами історичної інформації;

застосування знань та уявлень про історично сформовані системи соціальних норм і цінностей для життя в суспільстві;

участі в багатокультурній взаємодії, формування толерантного ставлення до представників інших країн і народів;

опанування компетенцій у сфері стосунків між людьми різних національностей і віросповідань, самостійної пізнавальної та комунікативної діяльності, орієнтації в широкому колі історичних джерел.

Принципи добору змісту модельної навчальної програми пов'язані з наступністю цілей освіти на різних щаблях і рівнях навчання, логікою внутрішньопредметних зв'язків, а також із віковими особливостями розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

В результаті вивчення історії України учень/учениця має знати/розуміти: основні факти, процеси та явища, що характеризують цілісність історії України;

періодизацію історії України;

особливості історичного шляху України;

найважливіші досягнення культури і системи цінностей, що сформувалися в ході історичного розвитку.

Уміти:

проводити пошук історичної інформації в джерелах різного типу;

критично аналізувати джерело історичної інформації;

визначати послідовність і тривалість найважливіших подій історії України;

використовувати текст історичного джерела під час відповіді на запитання, розв'язувати різні навчальні завдання;

показувати на карті території розселення народів, кордони держав, міста, місця значних історичних подій, працювати з контурною картою;

аналізувати історичну інформацію, подану в різних знакових системах (текст, карта, таблиця, схема);

розрізняти в історичній інформації факти та думки, історичні описи та історичні пояснення;

встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами, просторові та часові рамки досліджуваних історичних процесів і явищ;

брати участь у дискусіях з історичних проблем, формулювати власну позицію з обговорюваних питань, використовуючи для аргументації історичні відомості;

представляти результати вивчення історичного матеріалу у формах конспекту, реферату, презентації;

пояснювати своє ставлення до найбільш значних подій та особистостей історії України;

використовувати набуті знання та вміння в практичній діяльності та повсякденному житті для: розуміння історичних причин та історичного значення подій і явищ сучасного життя, усвідомлення себе як громадянина України.

Викладання історії в спеціальній школі для здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку передбачає не лише вивчення історичного матеріалу, оволодіння знаннями й уміннями, а й виховання і корекційно-розвиткову роботу в процесі організації та проведення навчальної діяльності.

Процес навчання будь-якого предмета в спеціальній школі має розвитковий характер і водночас корекційну спрямованість. Під час навчання історії вибір корекційно-розвивальних завдань визначається особливостями розвитку психічних процесів здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку, реалізація цих завдань має бути спрямована на розвиток пізнавальної діяльності, мовлення, емоційно-вольової сфери, особистісних якостей, формування громадянських якостей, що сприяє

підготовці до самостійного життя, соціально-трудової та правової адаптації випускників спеціальної школи.

Для успішного оволодіння історичними знаннями здобувачами освіти з порушеннями інтелектуального розвитку використовуються різноманітні форми організації навчального процесу, але основною формою навчання залишається урок.

Основні вміння та навички школярів, що формуються на уроках історії: переказ, оцінка історичних явищ, повідомлення історичних фактів, порівняння минулого із сьогоденням, просторово-часові навички (робота з датами, картами), орієнтування в межах історичних епох та їх співставлення, виокремлення головного й другорядного, формулювання висновку, навички самостійної роботи. Основні вправи, що використовуються для формування історичних знань, умінь і навичок: читання тексту підручника; відповіді на запитання; розв'язування кросвордів, історичних ребусів; робота з атласом, настінною та контурною картою; розв'язування хронологічних задач; виконання тестових завдань; робота з тематичним словником; оперування термінами; сюжетно-рольові ігри. Теоретичний матеріал має подаватися з опорою на конкретні історичні джерела, факти, документи, предмети тієї чи іншої епохи.

Модельна навчальна програма не містить розподілу навчальних годин за темами. У межах річної кількості годин учитель самостійно визначає час для роботи над кожною темою програми, не порушуючи пропонованого змісту навчального предмета. Для систематизації та узагальнення вивченого матеріалу школярами з порушеннями інтелекту, програма передбачає проведення відповідних уроків. Учитель має широкі можливості для наповнення навчальної роботи відповідним змістом, у виборі форм і методів роботи.

Основна частина (7 клас)

Вступ.

Пропонований зміст навчального предмета. Вплив історії на життя людства.

Ознайомлення учнів із завданнями курсу і структурою підручника.

Види навчальної діяльності. Пояснення. Бесіда. Перегляд відеоматеріалів. Демонстрація структури підручника. Робота зі змістом підручника.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: розуміє важливість історії як науки; усвідомлює власну приналежність до української нації; має уявлення про структуру підручника.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування готовності здобувачів освіти до вивчення історичного минулого українського народу. Розвиток когнітивних процесів (пам'ять, увага, уява, мислення, мовлення).

Змістова лінія «Україна – незалежна держава»

Пропонований зміст навчального предмета. Україна – наша Батьківщина. Національні символи України. Мала батьківщина. Походження назви рідного міста (села). Історія твоєї родини.

Види навчальної діяльності. Розповідь учнів про свою родину. Пояснення нового матеріалу в поєднанні з ілюстративним викладом. Перегляд та обговорення тематичного відео, сюжетних картинок (за наявності). Бесіда. Розгадування історичних кросвордів. Розмальовка національних символів України. Дидактичні ігри.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає столицю України, назви великих міст; розрізняє національні символи України; з допомогою вчителя називає місто та адресу проживання; розповідає ПІБ найближчих родичів; поважає гідність усіх членів родини; виявляє інтерес до історії своєї родини; формує власну думку про свій родовід; має поважне ставлення до старшого покоління.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування первинних уявлень про національні символи України. Формування почуттів національної свідомості та гідності. Формування пізнавального інтересу до історії своєї родини. Розвиток зв'язного мовлення шляхом побудови структурованих речень. Розвиток дрібної моторики пальців рук за допомогою зображення державних символів України. Виховання шанобливого ставлення до національної

символіки. Виховання поважного ставлення до старших поколінь. Виховання любові до України.

Змістова лінія «Знайомство з історією».

Пропонований зміст навчального предмета. Історичні джерела: речові, усні та письмові. Відлік часу в історії. Лінія часу. Ознайомлення з історичною картою, атласом. Найдавніше життя на території України. Місця стоянок. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення, ознайомлення з історичною картою, атласом. Візуальне представлення речових та письмових джерел. Робота в парах. Перегляд та обговорення тематичного відео. Індивідуальна робота (заповнення хронологічної таблиці, робота зі стрічкою часу, розв'язування хронологічних задач). Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає різновиди історичних джерел; вміє класифікувати історичні джерела за видами; орієнтується в історичному часі; пояснює як відбувається відлік часу в історії; визначає століття за стрічкою часу; розрізняє відмінності між картою та атласом; за допомогою вчителя обводить кордони України на карті світу; має загальні уявлення про найдавніше життя на території України; за наведеними підказками показує місця найдавніших стоянок; актуалізує опорні знання з даного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування пізнавальної активності здобувачів освіти шляхом ознайомлення із видами історичних джерел. Розвиток активного та пасивного словникового запасу слів. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі розповіді про джерела інформації. Розвиток наочно-образного мислення за допомогою наочності. Розвиток когнітивних процесів шляхом роботи з адаптованими історичними джерелами. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з картою та атласом. Виховання емпатії до подій минулого українського народу. Виховання бережливого ставлення до різних видів історичних джерел.

Пропонований зміст навчального предмета. Розселення східнослов'янських племен. Устрій східнослов'янських племен. Заняття східних слов'ян. Слов'янські поселення і житла. Вірування та звичаї східних слов'ян. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення. Коментоване читання та обговорення тексту. Формулювання запитань до тексту. Групова робота. Робота з картою, атласом. Розгадування історичних ребусів. Перегляд відеоматеріалу. Самостійна робота з підручником. Віртуальна екскурсія до музею ім. Д. Яворницького. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: оперує поняттями «уличі», «древляни», «тиверці»; має уявлення про родові общини східнослов'янських племен; з опорою на наочність розповідає про заняття східних слов'ян; за допомогою вчителя показує на карті України основні слов'янські поселення; описує слов'янські житла, визначає їхні основні відмінності; перераховує основних представників язичництва; називає звичаї східних слов'ян; актуалізує опорні знання з даного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень здобувачів освіти про життя східнослов'янських племен. Розвиток когнітивних процесів при встановленні причинно-наслідкових зв'язків розселення слов'янських племен на територіях України. Розширення активного словникового запасу у процесі бесід, розповідей щодо вірування та звичаїв східних слов'ян. Розвиток свідомого сприйняття засобами представлення образно-вербальної інформації. Розширення словникового запасу слів. Виховання толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів. Виховання почуття приналежності до української нації та здатності зберегти національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу.

Змістова лінія «Княжа Русь-Україна».

Пропонований зміст навчального предмета. Князь Олег. Утворення Київської держави. Правління князя Ігоря. Внутрішня і зовнішня політика

княгині Ольги. Князювання Святослава Хороброго. Київська держава за часів Володимира Великого. Запровадження християнства на Русі. Князь Ярослав Мудрий. Зростання авторитету Київської держави. Наш край у добу Київської Русі. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Робота з портретами князів, інтерактивні ігри. Пояснення в поєднанні з проблемним, інформаційним та ілюстративним викладом навчального матеріалу. Перегляд та обговорення тематичних відео, сюжетних картинок тощо. Бесіда, обмін думками. Самостійна робота у зошиті. Історичний диктант. Дидактичні ігри. Читання навчального матеріалу за ланцюжком. Групова робота. Виконання тематичного тестування. Індивідуальна робота.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає постаті князів Київської Русі; виокремлює особливості правління київських князів; за допомогою вчителя називає передумови утворення Київської держави; має уявлення про зовнішню політику Володимира Великого; самостійно або з опорою на схему називає закони Ярослава Мудрого; усвідомлює наслідки запровадження християнства на Русі; знає рік прийняття християнства; коротко описує зміст «Руської правди», називає основні закони; за опорою на наочність розповідає про життя давніх людей у добу Київської Русі; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування історичних уявлень про постаті та діяльність князів Київської Русі. Формування навичок обробки та аналізу історичних подій. Розвиток когнітивних процесів за допомогою аудіовізуальних джерел. Розвиток критичного та логічного мислення за допомогою аналізу історичних подій. Розвиток наочно-образного мислення. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті міст Київської держави, сусідніх держав і племен, походів князів. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою. Виховання шанобливого ставлення до релігійних почестей X-XII століть. Виховання любові до Батьківщини.

Змістова лінія «Культура Київської Русі».

Пропонований зміст навчального предмета. Суспільно-політичний устрій Київської держави IX-XII століть. Церква за часів давньоруської держави. Розвиток ремісництва у Київській державі. Торгівля у добу Київської Русі. Побут мешканців Київської держави. Київ - столиця давньоруської держави. Міста Київської Русі. Архітектура й образотворче мистецтво східних слов'ян IX-XII століть. Кирило і Мефодій – засновники слов'янської писемності. Кирилиця. Поширення писемності. Літописи та інші твори тогочасної літератури. Усна народна творчість. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Демонстрація витворів образотворчого мистецтва часів Київської держави. Пояснення. Бесіда. Аргументований виклад думок. Робота в парах. Самостійне читання тексту. Вивчення історичної термінології. Робота з атласом. Перегляд відеоматеріалів, коментування побаченого. Зачитування уривків історичних літописів. Дидактичні вправи на розміщення історичних об'єктів відносно сторін світу. Аудіовізуальне сприйняття усної народної творчості IX-XII століть. Групове обговорення проблемних питань. Евристична гра «Археологічні розкопки». Відгадування історичних загадок, ребусів. Вирішення тематичного тестування. Індивідуальна робота.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: визначає причини розквіту культури Київської Русі; називає та аналізує наслідки історичних подій Київської держави; має уявлення про суспільно-політичний устрій Київської держави; називає головні міста Київської Русі, знаходить і показує їх на карті; називає основні види ремісництва у Київській державі, виокремлює результати кожної діяльності серед запропонованої наочності; оперує поняттями «торговий шлях», «перекуп», «закуп»; описує загальні риси побуту мешканців Київської держави. порівнює із сьогоденням; за допомогою візуального підкріплення ідентифікує історичні архітектурні пам'ятки часів Київської Русі; описує витвори образотворчого мистецтва східних слов'ян; знає засновників слов'янської писемності; порівнює кирилицю і сучасну абетку; читає уривки з

літописів; називає основні твори тогочасної літератури, їх авторів за наявності; знає основних персонажів давньоруських казок, билин, легенд.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування причинно-наслідкових зв'язків між прийняттям християнства та розвитком освіти і культури в Київській державі. Формування навичок класифікувати історичні події за характерними ознаками. Розвиток діалогічного мовлення у процесі бесіди про культурне життя Київської Русі. Розвиток наочно-образного мислення за допомогою ілюстрованого представлення здобутків творчої спадщини за часи розквіту Київської держави. Розвиток дрібної моторики рук за допомогою роботи з історичною картою. Виховання естетичного смаку та моральних якостей. Виховання шанобливого ставлення до української культури різних історичних епох.

Змістова лінія «Занепад Київської держави».

Пропонований зміст навчального предмета. Роздробленість Київської держави. Половецька загроза. Правління Володимира Мономаха. Боротьба за Київ. Занепад столиці. Монголо-татари: територія проживання, устрій, заняття. Початок монгольської навали. Героїчна оборона Києва від монгольської навали. Захоплення монголо-татарами давньоруських земель. Життя на Русі за монголо-татарського іга. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Бесіда з елементами мозкового штурму. Пояснення із представленням аудіо та відео джерел. Робота з історичними датами. Робота з картою. Самостійна робота у зошитах. Читання ланцюжком. Вільний обмін думками. Історичний диктант. Сюжетно-рольова гра «Як Київська Русь монголів перемагала». Вивчення історичної термінології. Робота в парах. Вирішення тематичного тестування. Індивідуальна робота.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: з допомогою вчителя називає основні причини роздробленості Київської держави; називає руйнівні наслідки половецьких набігів; називає та усвідомлює основні наслідки занепаду Київської держави; має уявлення про постать Володимира Мономаха; усвідомлює головну ідею «Повчання дітям»; позначає на карті місця

проживання монголо-татар; описує устрій життя монголо-татар, називає їхні основні заняття; описує вторгнення монголів на територію Київської Русі; знає про героїчну оборону Києва, чітко називає визначні дати; знаходить і показує на карті місця битв з монголо-татарами; аналізує життя українського народу під владою монголо-татарського іґа; вміє встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування у здобувачів освіти первинних уявлень про причини та наслідки роздробленості Київської держави. Формування навичок самостійної роботи з картою та атласом. Розвиток аналітичних процесів мислення. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті удільних князівств. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з історичними джерелами. Виховання здатності зберегти національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави.

Змістова лінія «Галицько-Волинська держава».

Пропонований зміст навчального предмета. Об'єднання Галицького і Волинського князівств. Князь Данило Галицький. Спадкоємці Данила Галицького. Наш край у XII – першій половині XIV століть. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з ілюстративним матеріалом. Виклад власних думок. Аналіз подій та явищ. Робота з картою. Самостійна робота з текстом підручника, обговорення прочитаного. Інтерактивні ігри. Історичний кросворд. Робота в парах. Перегляд відеоматеріалів, коментування побаченого. Робота в зошитах. Вирішення тематичного тестування. Індивідуальна робота.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: за допомогою вчителя позначає на карті межі Галицького і Волинського князівств; називає причини та наслідки об'єднання Галицького і Волинського князівств; описує постать галицько-волинського князя Данила; з опорою на наочність описує коронування князя Данила як визначну подію того часу, називає рік; визначає

хронологічні межі правління князів Галицько-Волинської держави; називає послідовність правителів Галицько-Волинської держави; знає рік заснування міста Львів; описує події на українських землях у XII – першій половині XIV століть; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування знань про діяльність князів і життя українського народу за часів Галицько-Волинської держави. Формування уявлень здобувачів освіти про історичний час у XII – першій половині XIV століть. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя і діяльність князів Галицько-Волинської держави. Розвиток когнітивних процесів під час роботи з образною та умовно-графічною наочністю. Збагачення пасивного словника історичною термінологією. Виховання культури відповідності особистості на основі набутого морально-етичного досвіду людства. Виховання почуття української незламності як приклад самовідданої боротьби за незалежність.

Змістова лінія «Українські землі у складі Великого князівства Литовського».

Пропонований зміст навчального предмета. Князь Любарт. Приєднання західних земель до складу Литовської держави. Князь Ольгерд. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського. Життя селян у Литовській державі. Розвиток ремісництва. Цехи. Торгівля. Наш край у другій половині XIV -XVI століттях. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення із представленням аудіо та відео джерел. Бесіда з елементами вільного обміну думками. Робота з історичними портретами князів. Історичні задачі. Дискусійні ігри. Сюжетно-рольова гра «Історичний суд». Робота з картою. Робота в групах. Самостійна робота з підручником. Групове опитування. Вивчення історичної термінології. Робота з атласом. Структурований виклад думок. Вирішення тематичного тестування.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: має уявлення про процес приєднання українських земель до Великого князівства Литовського; знає рік переможної битви над монголо-татарами біля р. Сині Води; самостійно визначає послідовність приєднання українських земель до князівства Литовського; візуально розрізняє постаті князів, коротко описує їх діяльність; показує на історичній карті столицю та землі Великого князівства Литовського; з опорою на схему описує суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського; за допомогою вчителя виділяє основні характеристики життя селян у Литовській державі; визначає особливості розвитку сільського господарства в наведених умовах; описує і характеризує за певним алгоритмом розвиток ремісництва, акцентує увагу на основних винаходах; характеризує розвиток торгівлі визначеного періоду; формулює судження про вчинки історичних осіб та події з урахуванням отриманих знань; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень здобувачів освіти про визволення українських земель від монголо-татарського поневолення та їх перехід до складу Великого князівства Литовського. Формування асоціативного мислення шляхом ознайомлення з життям селян у Литовській державі. Формування навичок класифікувати історичні події за характерними ознаками. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток та поповнення активного словникового запасу слів історичними термінами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток готовності прийняти вербальну допомогу вчителя під час відтворювання інформації. Розвиток діалогічного мовлення у процесі бесіди про суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського. Розвиток наочно-образного мислення шляхом роботи з наочним матеріалом. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Розвиток когнітивних процесів. Виховання любові до Батьківщини, вольових та моральних рис характеру, почуття вдячності

попереднім поколінням за збереження національної ідентичності. Виховання почуття національної єдності та самосвідомості.

Змістова лінія «Україна у складі Речі Посполитої».

Пропонований зміст навчального предмета. Кревська унія 1385 року. Повстання князя Михайла Глинського. Люблінська унія 1569 року. Утворення Речі Посполитої. Церковна унія 1596 року. Православні братства. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Ілюстративне пояснення. Бесіда з елементами дискусії. Робота з датами. Самостійне конспектування. Історичні ребуси. Індивідуальна робота. Робота в групі. Вирішення тематичного тестування.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає дати прийняття уній; визначає відмінності змісту Кревської та Люблінської уній; називає причини утворення Речі Посполитої; за допомогою вчителя позначає на контурній карті столицю та кордони Речі Посполитої; коротко характеризує постать Михайла Глинського, наслідки його повстання; з опорою на наочність розповідає про життя українців у складі Речі Посполитої; пояснює вплив конкретних вчинків і визначних подій з погляду суспільних потреб та інтересів; коротко подає зміст Церковної унії 1596 року; характеризує появу православних братств, описує їхню діяльність; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування знань здобувачів освіти про життя українського народу у складі Речі Посполитої. Розвиток просторового мислення під час роботи з контурною картою. Розвиток вміння порівнювати історичні об'єкти. Розвиток зорової пам'яті та уваги. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток оперативної пам'яті та процесів відтворення засвоєного матеріалу. Виховання любові до державної мови та її приналежності до витоків незалежної України. Виховання поважного ставлення до релігійних вірувань та звичаїв різних народів світу.

Узагальнення до курсу.

Пропонований зміст навчального предмета. Головні події на території України в IX-XVI століть. Найвидатніші діячі в історії України IX-XVI століть. Основні поняття курсу «Історія України. 7 клас».

Види навчальної діяльності. Фронтальне опитування. Індивідуальна робота. Мозковий штурм. Історичний диктант. Дидактичні ігри. Евристична гра «Коло питань». Робота з портретами історичних діячів. Перегляд відеоматеріалу з подальшим коментуванням побаченого.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: орієнтується у головних подіях на території України впродовж IX-XVI століть; знає дати основних подій періоду; знає сутність понять «держава», «данина», «дружина», «князь», «християнство»; показує на карті міста які існували у добу Київської та Галицько-Волинської держав; розуміє послідовність правління князів Київської Русі; знає найбільш відомі легенди Київської Русі; візуально впізнає здобутки культури часів Київської Русі і Галицько-Волинської держави; визначає значущість історичної події для людини та суспільства.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування умінь узагальнювати та систематизувати інформацію історичного характеру. Розвиток логічного мислення при розгадуванні історичних ребусів та кросвордів. Розвиток лексичної сторони мовлення шляхом відтворення інформації про головні події на території України в IX-XVI століть. Розвиток довготривалої пам'яті за допомогою пригадування основних історичних понять курсу. Розвиток зорової пам'яті при роботі з портретами історичних діячів IX-XVI століть. Розвиток свідомого сприйняття інформації шляхом використання аудіо та відео джерел. Виховання патріотизму, соціальної активності та відповідальності. Виховання бережливого ставлення до культурної спадщини українського народу. Виховання любові до Батьківщини.

Основна частина (8 клас).

Актуалізація опорних знань.

Пропонований зміст навчального предмета. Київська Русь. Українські землі у складі інших держав у XIII-XVI століттях. Головні події IX-XVI століть. Найвидатніші діячі в історії України IX-XVI століть.

Види навчальної діяльності. Бесіда, обмін думками. Монологічний виступ. Диспут. Історичні задачі. Дидактична гра «Який це князь?». Розповідь з опорою на наочний матеріал. Робота в парах. Колективне читання тексту підручника. Робота в зошиті. Робота біля дошки.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає сутність основних понять попереднього курсу; знає основні події історичного періоду XIII-XVI століть; називає основні хронологічні дати; визначає просторові (територіальні) межі історичних подій; візуально розрізняє князів Київської Русі; визначає послідовність правління князів Київської Русі; з опорою на наочність розповідає про особливості правління князів Київської Русі; показує на карті кордони української держави впродовж XIII-XVI століть; знає відомих представників культури Київської держави; знає і описує здобутки культури часів Київської Русі і Галицько-Волинської держави; за допомогою вчителя усно відтворює наслідки розпаду Київської держави; аналізує життя українського народу під керівництвом різних держав; розуміє сутність угод, укладених у XVI ст.; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування пізнавального інтересу до вивчення історичного минулого українського народу. Формування аналітичного мислення, здатності синтезувати та аналізувати історичні події. Розвиток довготривалої пам'яті на основі актуалізації раніше вивчених історичних понять і подій минулого IX-XVI століть. Розвиток і корекція усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті народу в період з IX по XVI століття. Виховання любові до Батьківщини, поваги до історичних подій українського народу.

Змістова лінія «Українське козацтво у XVI – першій половині XVII століть».

Пропонований зміст навчального предмета. Причина виникнення козацтва. Заняття перших козаків. Дмитро Вишневецький – славний козацький ватажок. Запорозька Січ – козацька фортеця. Військово-адміністративна організація козацтва. Традиції та звичаї запорозьких козаків. Січовий побут. Реєстрове козацтво. Повстання Криштофа Косинського. Козацький отаман Северин Наливайко. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Козацькі походи. Участь запорожців у Хотинській війні. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з елементами діалогу. Перегляд відеоматеріалу з подальшим коментуванням побаченого. Історичні ребуси. Робота з контурною картою. Робота з портретами козацьких ватажків. Самостійне читання тексту підручника. Робота у зошиті, запис основних визначень. Робота з речовими джерелами. Історичний диктант. Дискусія. Групова робота. Симуляційні ігри. Метод «Мікрофон». Аналіз текстових джерел. Коло ідей. Робота з атласом. Вирішення історичних задач. Дидактична гра «Портрет козака». Віртуальна екскурсія до музею козацтва. Творча робота, розмальовки побуту козаків. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає причини виникнення козацтва; називає заняття перших козаків: «рибальство», «скотарство», «полювання», «городництво»; з опорою на наочність розрізняє гетьманів козацької України; за допомогою вчителя показує на карті місця розташування Запорозької Січі; оперує поняттями «осавул», «хорунжий», «писар»; з опорою на наочний матеріал називає предмети побуту козаків; розповідає про головні традиції та звичаї козаків, описує побут на Січі; розуміє поняття «реєстрове козацтво»; знає постаті Криштофа Косинського та Северина Наливайка, їх подвиги; має уявлення про внутрішню політику гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного; усвідомлює внесок запорожців у хід Хотинської війни; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у процесі вивчення появи козацтва. Формування первинних уявлень про життя і діяльність українського козацтва.

Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті Запорозької Січі, місць битв, походів. Розвиток уваги при роботі з наочним матеріалом. Розвиток і корекція усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про традиції та звичаї запорозьких козаків. Розвиток дрібної моторики пальців рук при виконанні завдань у зошиті і на контурній карті. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Виховання почуття приналежності до української нації та здатності зберегти національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу. Виховання шанобливого ставлення до подій українського минулого, поваги до різних станів.

Змістова лінія «Національно-визвольна війна середини XVII століття».

Пропонований зміст навчального предмета. Становище українського народу напередодні війни. Богдан Хмельницький. Початок Національно-визвольної війни. Перші перемоги 1648 року. Пилявецька битва. Похід на західноукраїнські землі. Військові дії 1649 року. Зборівський договір. Берестецька битва 1651 року. Білоцерківський договір. Переяславська рада. Українсько-московський договір 1654 року. Воєнно-політичні події 1654-1657 років. Наш край у середині XVII століття. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Перегляд відео джерел, коментування побаченого. Розповідь з опорою на наочний матеріал. Робота біля дошки. Робота з контурною картою. Робота з портретом Б. Хмельницького. Робота з письмовими джерелами. Самостійне читання уривків договорів. Індивідуальна робота. Структурований обмін думками. Історичний кросворд. Медіація. Дискусійне розв'язання проблемних питань. Робота з історичними договорами. Мозковий штурм. Робота в підгрупах. Метод «Прес». Дидактичні ігри. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: з опорою на наочність може описувати становище українського народу напередодні війни, володіє поняттями «міщанин», «холоп», «смерди», «рядовичі», «бояри», «віче» в контексті вивчення теми; має уявлення про постать Б.Хмельницького, розповідає про його життєвий шлях; усно змальовує життя українського народу

напередодні війни. Називає причини початку національно-визвольної війни; показує на карті переможні міста: Пилявці, Зборів, Біла Церква; за допомогою вчителя або самостійно встановлює хронологічну послідовність подій із називанням визначних дат; розуміє сутність Зборівського, Білоцерківського, Українсько-московського договорів; називає наслідки переможних битв війська Б. Хмельницького у 1648, 1651, 1654 роках; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування і корекція уявлень про найголовніші події Національно-визвольної війни українського народу. Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення. Розвиток логічного мислення при поясненні причин та наслідків Національно-визвольної війни. Розвиток просторової орієнтації та уяви під час роботи з історичними картами. Розвиток когнітивних здібностей при ознайомленні з договорами XVII століття. Розвиток зорової пам'яті при роботі з атласом. Виховання громадянської свідомості, гідності та честі в гармонійному поєднанні національних і загальнолюдських цінностей. Виховання любові до України.

Змістова лінія «Українські землі у другій половині xvii – початку XVIII століть».

Пропонований зміст навчального предмета. Гетьманування Івана Виговського. Конотопська битва. Андрусівська угода 1667 року. Гетьман Петро Дорошенко. Боротьба за об'єднання України. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Іван Сірко. Гетьманування Дем'яна Многогрішного. «Глухівські статті». Гетьман Іван Самойлович. «Вічний мир». Гетьман Іван Мазепа. Україна в подіях Північної війни. Пилип Орлик і його Конституція. Наш край у другій половині XVII – початку XVIII століть. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з використанням аудіо та відео джерел. Перегляд презентації, коментування побаченого. Робота за портретами гетьманів. Зачитування уривків письмових джерел початку XVIII століть. Самостійне читання тексту підручника. Робота в зошитах. Індивідуальна робота. Історичні загадки. Сюжетно-рольова гра «Підписання угоди». Робота з

контурною картою, атласом. Робота в групах. Аналіз історичних ситуацій. Дискусійні ігри. Вивчення історичної термінології. Історичні задачі. Конспектування основних визначень. Метод «Акваріум». Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: візуально розрізняє гетьманів України другої половини XVII ст.; має уявлення про постаті гетьманів другій половини XVII – початку XVIII століть; розповідає про зовнішню політику гетьманів другій половини XVII – початку XVIII століть; знає наслідки Конотопської битви; з опорою на наочність розповідає про зміст Андрусівської угоди, Глухівських статей; показує на карті кордони Гетьманщини XVII ст.; аналізує та порівнює діяльність гетьманів Івана Сірка та Дем'яна Многогрішного; розуміє значення «Вічного миру» Івана Самойловича; схематично описує діяльність Івана Мазепи, характеризує його постать; має уявлення про першу прийняту Конституцію Пилипа Орлика на теренах України; робить висновки про події на українських землях в період з XVII – початку XVIII століть; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування пізнавального інтересу здобувачів освіти до подій боротьби за українську автономію. Формування уявлень про життя українського народу у другій половині XVII – початку XVIII століть. Поповнення активного словника іменниками та прикметниками шляхом складання розповідей про гетьманів XVII ст. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи з контурною картою. Виховання ідеалів гуманізму, демократії, добра й справедливості. Виховання почуття громадянського обов'язку перед країною, суспільством.

Змістова лінія «Занепад автономної України».

Пропонований зміст навчального предмета. Іван Скоропадський. Обмеження гетьманської влади. Наказний гетьман Павло Полуботок.

Відновлення гетьманства. Данило Апостол. Діяльність гетьмана Кирила Розумовського. Скасування автономного устрою Гетьманщини. Коліївщина. Опришки. Зруйнування Запорозької Січі. Петро Калнишевський. Наш край у XVIII столітті. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Розповідь з наочно представленим матеріалом. Бесіда з елементами вільного обміну думками. Тематичний діалог. Робота з портретами гетьманів. Самостійна робота у зошитах. Індивідуальна робота. Колективне читання тексту. Аналіз історичних подій. Історичні ребуси. Робота в парах. Дидактична гра «Юні археологи». Робота з візуальними джерелами. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: візуально розрізняє українських гетьманів XVIII ст.: Івана Скоропадського, Павла Полуботка, Данила Апостола, Кирила Розумовського; описує причини обмеження гетьманської влади Івана Скоропадського; вказує на карті столицю України 1708 року Глухів; розуміє значення терміну «наказний гетьман»; має уявлення про процес відновлення гетьманства; описує діяльність Данила Апостола; за допомогою вчителя описує зовнішню політику Кирила Розумовського; знає перебіг скасування автономного устрою України, називає основні поняття; знає основні повстання XVIII ст.. (гайдамаки, опришки); розуміє причини руйнування Запорозької Січі; з опорою на наочний матеріал переказує основні досягнення Петра Калнишевського; формулює судження про вчинки історичних осіб та події у XVIII столітті з урахуванням отриманих знань; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування і корекція уявлень про поступову втрату автономії та важке життя українського народу у XVIII столітті. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток когнітивних процесів. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Розвиток просторових уявлень при роботі з історичним атласом. Розвиток вміння узагальнювати та систематизувати інформацію. Розвиток монологічного

мовлення. Виховання почуття співпереживання за важке життя українського народу в умовах покріпачення та скасування автономних прав і свобод.

Змістова лінія «Суспільне та культурне життя козацької України».

Пропонований зміст навчального предмета. Суспільні стани козацької держави. Розвиток господарства і торгівлі в Україні за козацьких часів. Церква за козацької доби. Освіта козацької України. Григорій Сковорода. Усна народна творчість. Козацькі літописи. Театр і музика. Архітектура та живопис. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з опорою на наочність. Перегляд відеоматеріалів, прослуховування музики ХІХ ст. Віртуальна екскурсія до музею козацтва. Робота з речовими та письмовими джерелами. Робота біля дошки. Робота в групах. Індивідуальна робота. Історичні загадки. Самостійна робота в зошитах. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: оперує поняттями в контексті вивчення суспільних станів козацтва; визначає основні новоутворення в сфері господарства і торгівлі, їхні наслідки; активно використовує терміни «скотарство», «городництво», «мисливство», «землеробство» під час розповіді про господарство козаків; має уявлення про загальні принципи церковного життя в Україні у ХVІІ –ХVІІІ століттях; знає особливості освітньої системи козацької України; знає постать Григорія Сковороди, його відомі твори; за допомогою аудіо джерел розрізняє види інструментальної музики козаків; називає авторів козацьких літописів; називає основні види театрального мистецтва, розрізняє їх; з опорою на наочність впізнає найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва козацької доби; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування первинних уявлень про суспільне і церковне життя, розвиток господарства і торгівлі у добу козацтва. Формування творчого інтересу до культурних здобутків українського народу. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі опису архітектурних пам'яток культури козацької України. Розширення

активного словника словами, що означають предмети матеріальної та духовної культури козацької доби. Розвиток наочно образного мислення в процесі роботи з наочним матеріалом. Розвиток процесів порівняння шляхом аналізу суспільних станів. Виховання поважного ставлення до всіх верств суспільства. Виховання естетичного смаку та шанобливого ставлення до творів архітектури, образотворчого мистецтва, літератури й усної творчості доби козацтва.

Змістова лінія «Становище українського народу у ХІХ столітті».

Пропонований зміст навчального предмета. Українські землі у першій половині ХІХ століття. Устим Кармелюк. Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії. Кирило-Мефодіївське братство. Скасування кріпацтва. Розвиток промисловості. Заборона українського слова. Валуєвський циркуляр 1863 року. Емський указ 1876 року. Розвиток освіти і науки. Література. Архітектура і живопис. Театр і музика. Наш край у ХІХ столітті. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з представленням наочно-образного матеріалу. Робота з контурною картою, атласом. Читання тексту підручника за ланцюжком. Індивідуальна робота. Самостійне конспектування уроку. Робота з історичними джерелами, циркулярами. Ситуаційна гра «Підписання указу». Історичний кросворд. Історична мозаїка. Робота в парах. Перегляд відеоматеріалу про культуру ХІХ ст. Коментування витворів архітектури та живопису. Віртуальна екскурсія до музею прикладного мистецтва України. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: має уявлення про становище українського народу у першій половині ХІХ ст.; має уявлення про постать Устима Кармелюка, про його супротив проти національного гніту; позначає межі українських земель у складі Австро-Угорської імперії; описує зміни у житті українського населення під час правління Австро-Угорської імперії; за допомогою вчителя називає основні ідеї Кирило-Мефодіївського братства; знає очільників Кирило-Мефодіївського братства; з опорою на наочність може описати процес скасування кріпацтва у Російській імперії;

розуміє руйнівний вплив Валуєвського циркуляру та Емського указу на розвиток української культури; описує процес розвитку освіти і науки ХІХ століття; називає визначні літературні твори України ХІХ століття; перелічує авторів художньої та музичної літератури; з опорою на наочний матеріал розрізняє та описує найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва України ХІХ століття; аналізує суспільно важливі процеси; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень про важке життя українського народу у складі Російської та Австро-Угорської імперій, заборону українського слова. Формування пізнавальних уявлень про культурні досягнення в Україні ХІХ століття. Розвиток аналітичного мислення шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між виникненням Валуєвського циркуляру і Емського указу. Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, найвідоміших імен діячів культури та найбільш відомих літературних, художніх, музичних творів ХІХ століття. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом і текстами підручника. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з контурною картою. Виховання почуття вдячності попереднім поколінням за збереження української мови. Виховання моральної етичності. Виховання бережливого ставлення до пам'яток архітектури і культури.

Узагальнення до курсу

Пропонований зміст навчального предмета. Головні події в історії України у ХVІ- ХІХ століттях. Найвидатніші діячі України ХVІ - ХІХ століття. Основні поняття курсу «Історія України 8 клас».

Види навчальної діяльності. Фронтальне опитування. Аналіз історичних подій. Індивідуальна робота. Мозковий штурм. Тематичний діалог. «Круглий стіл». Медіація. Історичний диктант. Робота з портретами найвидатніших діячів України ХVІ- ХІХ століттях. Дидактичні ігри: «Історична кухня», «Герой, дата, подія», «Продовж речення». Історичний кросворд.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: орієнтується у головних подіях на території України впродовж XVI- XIX століть; розуміє сутність понять «держава» «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; показує на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; визначає хронологічні рамки існування Гетьманщини; знає про територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; з опорою на наочність описує вплив інших держав на розвиток української держави; за допомогою вчителя встановлює системно-структурні зв'язки в історичному процесі; візуально розрізняє найвидатніших діячів України XVI- XIX століть; знає основні здобутки культурної спадщини України XVI- XIX століть; застосовує під час переказу подій зміст вивчених понять.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування умінь узагальнювати та систематизувати інформацію історичного характеру. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діяльностями гетьманів і змінами у державі. Розвиток логічного мислення при розгадуванні історичних ребусів та кросвордів. Розвиток лексичної сторони мовлення шляхом відтворення інформації про головні події на території України впродовж XVI- XIX століть. Розвиток довготривалої пам'яті за допомогою пригадування основних історичних понять курсу: «Конституція», «Гетьманщина», «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина». Розвиток зорової пам'яті при роботі з портретами історичних діячів XVI- XIX століть. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи із сучасною картою України, історичними атласами і картами. Виховання бережливого ставлення до культурної спадщини українського народу. Виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, рідної мови, культури, традицій.

Основна частина (9 клас).

Актуалізація опорних знань.

Пропонований зміст навчального предмета. Гетьманщина. Українські землі у складі інших держав у XVIII-XIX століттях. Головні події в історії України у XVI-XIX століттях. Найвидатніші діячі України XVI- XIX століттях.

Види навчальної діяльності. Бесіда з елементами дискусії. Перегляд тематичного відеоматеріалу. Робота з портретами діячів. Самостійна робота в зошиті. Робота з контурною картою ХІХ століття. Дидактична гра «Гаманець знань». Коментоване читання, обговорення тексту. Історичний ребус. Робота з речовими та письмовими джерелами ХVІ століття.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає сутність понять «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; називає дату виникнення козацтва; показує на карті основні битви Національно-визвольної війни; визначати хронологічні рамки існування Гетьманщини; може коротко з опорою на наочність переказати основні події в історії України у ХVІ-ХІХ століттях; називає дати основних подій; візуально розрізняє найвидатніших діячів України VI- ХІХ століття; знає основні здобутки культурної спадщини України ХVІ- ХІХ століть; застосовує під час переказу подій зміст вивчених понять.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з ХVІІ по ХІХ століття. Розвиток оперативної пам'яті на основі актуалізації раніше вивчених понять. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші події в історії України в період з ХVІ по ХІХ століття. Розвиток дрібної моторики рук у процесі роботи з історичною картою. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочною та технічними засобами навчання. Виховання любові до України. Виховання поважного ставлення до подій минулого українського народу.

Змістова лінія «Україна на початку ХХ століття».

Пропонований зміст навчального предмета. Перші українські партії і політичні організації. Революційні події в Україні у 1905-1907 роках. Україна у першій світовій війні. Життя на фронті й у тилу. Падіння самодержавства. Тимчасовий уряд. Наш край на початку ХХ століття. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з представленням наочно-образного матеріалу. Робота з картою, атласом. Перегляд аудіовізуальних матеріалів. Самостійне читання тесту. Робота в зошиті. Індивідуальна робота.

Дидактична гра «Історична кухня». Мозковий штурм. Імітаційна гра «Вступ до партії». Вивчення історичної термінології. Історичні задачі. Структурований обмін думками. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: має загальне уявлення про перші українські партії, їхніх очільників; знає роки початку революції в Україні; за допомогою вчителя узагальнює наслідки революційних подій; знає дату та називає причини початку першої світової війни; з опорою на наочність розповідає про життя українців під час першої світової війни; називає керівників Тимчасового уряду; узагальнює інформацію про події України на початку ХХ століття; характеризує економічну політику ХХ ст.; співвідносить роки події зі століттям; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування загальних уявлень про участь українців у першій світовій війні. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток процесів аналізу й узагальнення на основі вивчення теми розділу. Розвиток наочно-образного мислення у процесі роботи з наочним матеріалом. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичною та контурною картами. Розвиток уяви на основі використання наочних посібників, адаптованих історичних документів. Розвиток комунікативних умінь на основі збагачення словникового запасу. Виховання любові до Батьківщини, почуття єдності всього українського народу незалежно від території проживання.

Змістова лінія «Боротьба за державність у 1917-1920 роках».

Пропонований зміст навчального предмета. Українська Центральна Рада. Михайло Грушевський. Універсали. Утворення радянської УНР. Вторгнення більшовицьких військ на територію України. Проголошення незалежності УНР. Боротьба за владу. Бій під Крутами. Захоплення більшовиками Києва. Мирний договір у Брест-Литовську. Звільнення України від більшовицької влади. Гетьманський переворот. Українська держава Павла Скоропадського. Директорія. Більшовицька агресія. Воєнні поразки. Проголошення ЗУНР. Євген

Петрушевич. Акт возз'єднання УНР і ЗУНР. Встановлення радянської влади в Україні. Наш край у 1917-1920 роках. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення нового матеріалу з елементами діалогу. Перегляд відеоматеріалу з подальшим коментуванням побаченого. Історичні ребуси. Робота з контурною картою. Робота з портретами. Самостійне читання тексту підручника. Робота у зошиті, запис основних визначень. Робота з речовими джерелами, універсалами. Історичний диктант. Дискусія. Групова робота. Симуляційні ігри. Метод «Мікрофон подій». Аналіз текстових джерел. Коло ідей. Робота з атласом. Вирішення історичних задач. Дидактична гра «Підписання угоди». Віртуальна екскурсія до Львівського національного музею. Творча робота, конкурс малюнків до Дня Соборності України. Конкурс віршів до дня пам'яті жертв героїв Крут. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає роки утворення Центральної Ради, проголошення незалежності УНР; має уявлення про постать Михайла Грушевського; візуально розрізняє політичних діячів Української Центральної Ради; за допомогою вчителя переказує зміст Універсалів; має уявлення про перебіг подій під час боротьби за владу 1917-1918 років; знає рік визначного бою під Крутами; розкриває сутність Брест-Литовського мирного договору; має уявлення про гетьманський переворот Павла Скоропадського; називає основні нововведення першої половини ХХ ст.; описує процес становлення Директорії на українських землях, називає її членів; знає рік утворення ЗУНР, описує діяльність її президента; розуміє сутність Дня Соборності України; показує на карті територію УНР, ЗУНР зі столицями; з опорою на наочність складає розповідь про встановлення радянської влади в Україні; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень здобувачів освіти про утворення радянської УНР. Розвиток когнітивних процесів при встановленні причинно-наслідкових зв'язків проголошення незалежності УНР. Розширення активного словникового запасу у процесі опису встановлення радянської влади в Україні. Сприйняття засобами представлення

образно-вербальної інформації. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з картою та атласом. Виховання толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших ідеологій. Виховання шанобливого ставлення до героїв Крут. Виховання почуття приналежності до української нації та здатності зберегти національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу.

Змістова лінія «Радянська Україна у 30-40-х роках ХХ століття».

Пропонований зміст навчального предмета. Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Впровадження нової економічної політики в Україні. Життя народу. Переслідування церкви. Здобутки і втрати індустріалізації. Насильницька колективізація на селі. Голодомор 1932-1933 років в Україні. Масові репресії в Україні. Розвиток освіти і культури в Україні у 30-40-ті роки ХХ століття. Ліквідація неписьменності дорослих. Наш край у 30-40-х роках ХХ століття. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з використанням наочного матеріалу. Бесіда з елементами вільного обміну думками. Робота з історичною картою УСРР. Читання тексту підручника за ланцюгом. Самостійне конспектування у зошиті. Індивідуальна робота. Робота в групах. Роботі біля дошки. Віртуальна екскурсія до музею Голодомору. Історичні задачі. Ділова гра «Селянин УСРР». Робота з речовими джерелами. Робота з портретами діячів культури ХХ століття. Тематичний діалог. Аналіз історичних подій. Метод «Історична дискусія». Вивчення історичної термінології. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: має загальне уявлення про утворення СРСР; показує на карті територію УСРР та її столиці; розуміє сутність понять «НЕП», «індустріалізація», «Голодомор», «атеїзм»; застосовує на прикладах вивчені поняття; описує життя народу в умовах нової економічної політики; розуміє наслідки переслідування церкви радянською владою; з опорою на наочність розповідає про здобутки і втрати індустріалізації; знає наслідки процесу колективізації, утворення колгоспів; знає роки Голодомору,

може описати його суть; коротко описує причини та наслідки масових репресій в Україні; знає основних представників освіти та культури 30-40х років, їхні твори; описує структуру шкіл на території України; стисло розповідає про основні події розділу; усвідомлює цінності людини, її життя; аналізує суспільно важливі процеси; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень здобувачів освіти про життя народу в Радянській Україні в 30-40-х роках ХХ століття. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями більшовицької влади та життям народу. Розвиток вмінь аналізувати і узагальнювати навчальний матеріал. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі шляхом використання вивчених історичних понять. Розвиток емоційного ставлення до почутого, побаченого та прочитаного. Виховання поважного ставлення до всіх верств суспільства. Виховання шанобливого ставлення до жертв Голодомору. Виховання естетичного смаку та шанобливого ставлення до творів образотворчого мистецтва, літератури й усної творчості радянських часів.

Змістова лінія «Західна Україна у 30-40 роках ХХ століття».

Пропонований зміст навчального предмета. Західноукраїнські землі у 30-40-х роках ХХ століття. Автономія Карпатської України. Проголошення незалежності. Августин Волошин. Приєднання Східної Галиччини і Буковини до складу радянської України. Репресії на західноукраїнських землях. Стан освіти і культури Західної України у 30-40-ті роки ХХ століття. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з первинним ознайомленням матеріалу. Робота з картою Західної України. Перегляд відеоматеріалів, з подальшим коментуванням побаченого. Робота в зошиті. Індивідуальна робота. Робота з дидактичним матеріалом. Робота з портретами діячів Західної України. Історична мозаїка. Робота в парах. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає дату проголошення автономії і незалежності Карпатської України, її президента; показує на карті

територію Карпатської України; має уявлення про процес та наслідки приєднання Західної України до УРСР; має уявлення про репресії на західноукраїнських землях; називає діячів культури Західної України, їхні твори; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; визначає просторові (територіальні) межі історичних подій, явищ і процесів; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень про життя народу на території Західної України в 30-40-х роках ХХ століття. Формування вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Розвиток довготривалої пам'яті на основі роботи з історичними поняттями, хронологічними датами й історичними подіями. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками. Розширення словникового запасу у процесі роботи з адаптованими документами, уривками творів. Розвиток усного зв'язного мовлення шляхом складання розповідей про життя народу на західноукраїнських землях. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті територій Карпатської України. Виховання почуття поваги до традицій і звичаїв різних етнічних регіонів України. Виховання шанобливого ставлення до національних меншин.

Змістова лінія « Україна у роки Великої Вітчизняної війни».

Пропонований зміст навчального предмета. Початок Великої Вітчизняної війни. Відступ Червоної армії. Окупаційний режим. Життя населення в умовах «нового порядку». Радянський партизанський рух. Боротьба на західноукраїнських землях. Битва на Курській дузі. Початок звільнення України. Визволення Києва. Звільнення України від фашистських загарбників. Втрати України у війні. Перемога. Героїзм українців-фронтовиків. Наш край у 1941-1945 роках. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з коментуванням ілюстративного матеріалу. Аналіз подій та явищ Великої Вітчизняної війни. Робота з картою «Воєнні роки. Основні місця битв». Самостійна робота з текстом підручника, обговорення прочитаного. Інтерактивні ігри. Історичний кросворд. Робота в

парах. Перегляд відеоматеріалів, коментування побаченого. Робота в зошитах. Робота з речовими джерелами, читання листів солдат. Аналіз аудіовізуальних джерел часів першої половини ХХ століття. Робота з портретами українських героїв-фронтовиків. Індивідуальна робота. Творча робота, виставка малюнків до Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Вирішення тематичного тестування.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає дату початку і кінця Великої Вітчизняної війни; називає імена очільників армій; описує життя населення в умовах «нового порядку»; розуміє значення партизанського руху; має уявлення про діяльність Степана Бандери, Романа Шухевича; показує на карті місця найголовніших битв Великої Вітчизняної війни; розуміє наслідки битви на Курській дузі; за допомогою вчителя розповідає про визволення Києва, звільнення України; має уявлення про закінчення війни та внесок українців у перемогу; узагальнює уявлення про життя українського народу в умовах війни; встановлює зв'язки між фрагментами даних і джерелами різних видів; розуміє цінність перемоги для українського народу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування загальних уявлень про перебіг Великої Вітчизняної війни. Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, найголовніших подій, дат Великої Вітчизняної війни. Розвиток уяви під час читання адаптованих документів, уривків художніх творів, спогадів учасників бойових дій. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом, переглядом кінофрагментів. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі переказу головних подій Великої Вітчизняної війни. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та на контурній карті. Виховання почуття вдячності попереднім поколінням за героїзм та відвагу. Виховання шанобливого ставлення до жертв Великої Вітчизняної війни.

Змістова лінія «Україна у 60-90-х роках ХХ століття».

Пропонований зміст навчального предмета. Відбудова України. Голод 1946-1947 років. Економічна політика Микити Хрущова. Досягнення науки і техніки у 50-60-ті роки ХХ століття. Освоєння космосу. «Відлига» в українській літературі та мистецтві. «Шестидесятники». Леонід Брежнєв. Політика і економіка у роки «застою». Війна у Афганістані. Михайло Горбачов. Політика «перебудови». Пожвавлення громадської активності. Початок релігійного відродження. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Наш край у 60-90 роках ХХ століття. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення нового матеріалу. Перегляд відео джерел, коментування побаченого. Розповідь з опорою на наочний матеріал. Робота біля дошки. Робота з контурною картою ХХ століття. Робота з письмовими джерелами. Самостійне читання уривків договорів. Аналіз розповідей очевидців Голодомору 1946-1947 років. Запис основних дат та подій. Індивідуальна робота. Структурований обмін думками. Історичний кросворд. Медіація. Робота з витворами українського мистецтва та літератури 60-их років ХХ ст. Дискусійне розв'язання проблемних питань. Робота з історичними договорами. Робота з портретами політичних діячів післявоєнного стану. Мозковий штурм. Робота в підгрупах. Метод «Прес». Дидактичні ігри. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: позначає на контурній карті територію УРСР, СРСР та їх столиці; знає поняття «відлига», «застій», «перебудова»; візуально розрізняє постаті державних діячів 60-90-их років ХХ століття; має уявлення про труднощі у відбудові України; має уявлення про постать Микити Хрущова, його економічну політику; з опорою на наочний матеріал розповідає про досягнення науки і техніки; називає основних українських вчених післявоєнного періоду; описує внесок у розбудову радянської космонавтики; описує явище «відлиги» в українській літературі; називає прізвища поетів «Шестидесятників», їхні визначні твори; має уявлення про постать Леоніда Брежнєва, його політику; має загальне уявлення про війну в Афганістані; має уявлення про політику «перебудови» Михайла Горбачова;

визначає наслідки Чорнобильської катастрофи для екології та людства; аналізує та узагальнює здобуту інформацію.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень здобувачів освіти про основні події у 60-90-х роках ХХ століття. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків історичного характеру. Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць, схем. Розвиток оперативної пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять. Розвиток усного зв'язного мовлення під час опису досягнення науки і техніки у 50-60-ті роки ХХ століття. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з історичними й контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Виховання глибокої пошани до жертв Чорнобильської катастрофи, вшанування їх світлої пам'яті.

Змістова лінія «Незалежна Україна».

Пропонований зміст навчального предмета. Перші вільні вибори до Верховної Ради УРСР. Декларація про державний суверенітет України. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 року. Вибори Президента України. Розпад СРСР. Леонід Кучма. Розвиток економіки. Грошова реформа. Конституція 1996 року. Зовнішня політика незалежної України. Президентські вибори 2004 року. Віктор Ющенко. Помаранчева революція. Віктор Янукович. Досягнення української культури. Діячі культури ХХІ ст. Наш край у роки незалежності. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Бесіда з елементами монологічного виступу. Вільний обмін думками. Аналіз державних документів, Конституції України. Перегляд відеоматеріалів, коментування побаченого. Історична ситуаційна гра «Референдум 1991 року». Робота з портретами політичних діячів незалежної України. Робота з візуально представленими роботами діячів культури ХХІ ст. Робота в парах. Робота в зошитах. Історичний диктант. Самостійне читання тексту підручника. Індивідуальна робота. Робота з картою «Кордони України

1991 року». Інтерактивні ігри. Віртуальна екскурсія до Двору-музею СРСР у Львові. Вирішення тестування.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: має уявлення про перші вільні вибори; розуміє сутність понять «Конституція», «референдум», «декларація», «незалежність», «реформа»; орієнтується в основних подіях розділу: прийняття декларації про державний суверенітет України, проголошення незалежності України, прийняття Конституції України; знає прізвища та імена Президентів незалежної України; знає визначні дати незалежної України; має уявлення про постаті президентів України, їхню політику, з опорою на схему послідовно називає їх; за допомогою вчителя порівнює діяльність президентів України; за допомогою вчителя визначає послідовність історичних подій; називає діячів культури ХХІ ст.; аналізує та узагальнює здобуту інформацію.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування уявлень про державотворчі процеси в Україні кінця ХХ століття. Розвиток зв'язного мовлення у процесі опису життя українського народу на початку ХХІ століття. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з фрагментами документальних фільмів. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкових факторів. Розширення активного словника у процесі бесід, характеристик, пояснень навчального матеріалу. Розвиток просторової орієнтації та уяви під час роботи із територіально-адміністративною картою України. Розвиток дрібної моторики пальців рук під час виконання навчальних завдань. Виховання любові до Батьківщини. Виховання поважного ставлення до подій минулого українського народу.

Змістова лінія «Європейський вибір України. Сучасна Україна».

Пропонований зміст навчального предмета. Геополітичний вибір України. Євромайдан. Революція Гідності. Небесна Сотня. Анексія Криму. Президентські та парламентські вибори 2014 року. Петро Порошенко. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Безвізовий режим.

Початок війни РФ проти України. Збройна агресія на сході України. Соціально-економічний розвиток України у 2014-2022 р. Розвиток української культури. Президентські вибори 2019 р. Володимир Зеленський. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України. Окупаційний режим. Збройні сили України, утворення територіальної оборони. Розгортання дипломатичної боротьби України. Допомога світової спільноти. Життя в умовах війни. Біженство. Міграція. Гуманітарна підтримка. Волонтерський рух. Міжнародна підтримка України. Узагальнення до розділу.

Види навчальної діяльності. Пояснення з представленням аудіовізуальних джерел. Перегляд тематичного відеоматеріалу. Конспектування основних дат, подій. Робота з портретами сучасних президентів. Робота біля дошки. Індивідуальна робота. Колективне читання тексту. Робота з речовими джерелами. Аналіз підписаних угод. Метод «Штурм». Сюжетно-рольова гра «Я-майбутній волонтер». Дидактичні ігри: «Знайди зайве», «Реставратор», «Історичне порівняння». Ділова гра «Круглий стіл переговорів». Дискусія з монологічним виступом. Робота з сучасною історичною картою. Структурований обмін думками. Метод «Мікрофон подій». Віртуальна екскурсія до Національного меморіального музею Революції Гідності. Робота з портретами діячів культури 2020-2022 років. Вирішення історичних задач. Творча діяльність, конкурс віршів/малюнків до Дня Гідності та Свободи, Дня Збройних Сил України, Дня пам'яті героїв Небесної Сотні. Виконання тестових завдань.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: знає причини та наслідки утворення Євромайдану; пояснює походження назви Небесна Сотня; розуміє сутність понять «анексія», «окупація», «міграція», «біженство», «волонтерство»; має загальне уявлення про початок війни РФ проти України (2014 р.); візуально розрізняє президентів сучасної України; визначає основні напрями діяльності Петра Порошенка; орієнтується у соціально-економічному розвитку України у 2014-2022 р.; за допомогою вчителя розповідає про діячів культури ХХІ століття; має первинне уявлення про повномасштабне

вторгнення російських військ на територію України; розшифровує абрєвіатуру ЗСУ; має уявлення про ставлення світової спільноти до боротьби України; з опорою на наочність складає розповідь про життя українців в умовах війни; аналізує суспільно важливі процеси; актуалізує опорні знання з визначеного розділу.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування вмінь систематизувати та узагальнювати інформацію. Формування вмінь та навичок аналізувати події сьогодення. Розвиток когнітивних процесів. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі опису подій 2022 року. Розширення словникового запасу слів шляхом вивчення історичних термінів. Розвиток довільної уваги у процесі роботи з наочністю. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток дрібної моторики рук під час малювання зображень до Дня Гідності та Свободи, Дня Збройних Сил України. Розвиток активності та самостійності в процесі виконання навчальних завдань. Виховання співчуття до людей, скалічених війною, до родичів тих, хто втратив житло. Виховання глибокої пошани до загиблих героїв ЗСУ, вшанування їх світлої пам'яті; Виховання поваги до Збройних сил України й усіх причетних до захисту нашої Вітчизни.

Узагальнення до курсу.

Пропонований зміст навчального предмета. В Головні події в історії України у ХХ – на початку ХХІ століть. Найвидатніші діячі України ХХ – на початку ХХІ століть. Основні поняття курсу «Історія України. 9 клас».

Види навчальної діяльності. Фронтальне опитування. Аналіз історичних подій ХХ- ХХІ століть. Індивідуальна робота. Мозковий штурм. Тематичний діалог. «Круглий стіл». Медіація. Історичний диктант. Робота з портретами найвидатніших діячів України ХХ-ХХІ століть. Дидактичні ігри: «Історична кухня», «Герой, дата, подія», «Продовж речення». Віртуальна екскурсія до Київського національного музею України. Історичний кросворд. Творчі виставки малюнків до Дня пам'яті жертв українських репресій ХХ-ХХІ століть, Дня Соборності України, Дня Гідності та Свободи, Дня Збройних сил України.

Очікувані результати навчання. Учень/учениця: використовує цифрові технології для пошуку потрібної інформації; знає значення понять «голодомор», «демократія», «репресія», «фашизм»; знає прізвища та імена Президентів України; називає послідовність правління лідерів СРСР та Президентів України; орієнтується в основних подіях курсу: Голодомор, Велика Вітчизняна війна, Чорнобильська катастрофа, проголошення незалежності України, повномасштабне вторгнення російських військ на територію України; показує на карті територію сучасної України, її столицю; застосовує під час переказу подій зміст вивчених понять.

Спрямованість корекційно-розвиткової роботи. Формування знань і вмінь інтерпретувати історію України як частину світового культурного, економічного та політичного простору. Формування розуміння зв'язку між вивченим матеріалом та сучасністю. Освоєння здобувачами освіти ключових компетентностей. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи із сучасною картою України, історичними атласами і картами. Розвиток зв'язного мовлення в процесі переказу подій ХХ-ХХІ століть. Розвиток наочно-образного мислення шляхом роботи з наочним матеріалом. Розвиток довготривалої пам'яті за допомогою вивчення історичної термінології. Виховання шанобливого ставлення до подій сучасності. Виховання почуття поваги та гордості за приналежність до українського народу. Виховання почуття вдячності українським героям, які встали на захист нашої держави.

Література

1. Василюк, В. (2005). До питання вдосконалення вивчення історії України учнями допоміжної школи. *Дефектологія*, (1), 37–39.
2. Василюк, В. (2012). Історія України у допоміжній школі. *Дефектолог*, (4), 8–11.
3. Гіренко, Н. (2015). Особливості роботи з друкованим текстом на уроках історії у спеціальній школі. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал СумДПУ ім. А. С. Макаренка*, (6), 85–89.
4. Деніщич, Л. (2015). Викладання історії України в допоміжній школі. *Дефектолог*, (9), 20–21.

5. Капустін, А. (2003). Теоретичні передумови формування понять на основі використання корекційно-розвивальних функцій наочності. *Гуманізація навчально-виховного процесу. Науково-методичний збірник*, (XIX), 331–335.
6. Косенко, Ю. (2016). *Історія України. 7 клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей*. Букрек.
7. Косенко, Ю. (2017). *Історія України: підручник для 8 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (F 70)*. Букрек.
8. Косенко, Ю. (2018). *Історія України: підручник для 9 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти (F 70)*. Букрек.
9. Косенко, Ю., & Сіденко, Ю. (2023). Алгоритм роботи учнів з порушеннями інтелектуального розвитку з історичними писемними джерелами. *Освіта. Інноватика. Практика.*, 11(4), 43–49.
10. Чепурна, Л. Г. (2019). Розвиток корекційної складової змісту підручників для дітей з інтелектуальними порушеннями в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та психологія*, (вип. 37), 135–141.

References

1. Vasyliuk, V. (2005). Do pytannia vdoskonalennia vyvchennia istorii Ukrainy uchniamy dopomizhnoi shkoly [On the issue of improving the study of the history of Ukraine by pupils of auxiliary schools]. *Defektolohiia*, (1), 37–39. [in Ukrainian].
2. Vasyliuk, V. (2012). Istoriia Ukrainy u dopomizhnii shkoli [History of Ukraine in an auxiliary school]. *Defektoloh*, (4), 8–11. [in Ukrainian].
3. Hireenko, N. (2015). Osoblyvosti roboty z drukovanyim tekstom na urokakh istorii u spetsialnii shkoli [Peculiarities of working with printed text in history lessons at a special school]. *Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii : naukovyi zhurnal SumDPU im. A. S. Makarenka*, (6), 85–89. [in Ukrainian].
4. Denishchych, L. (2015). Vykladannia istorii Ukrainy v dopomizhnii shkoli [Teaching the History of Ukraine in a Special School]. *Defektoloh*, (9), 20–21. [in Ukrainian].
5. Kapustin, A. (2003). Teoretychni peredumovy formuvannia poniat na osnovi vykorystannia korektsiino-rozvyvalnykh funktsii naochnosti [Theoretical prerequisites for the formation of concepts based on the use of correctional and developmental functions of visualization]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. Naukovo-metodychnyi zbirnyk*, (KhIKh), 331–335. [in Ukrainian].
6. Kosenko, Yu. (2016). Istoriia Ukrainy. 7 klas: pidruchnyk dlia spetsialnykh zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv dlia rozumovo vidstalykh ditei [History of Ukraine. Grade

7: a textbook for special secondary schools for intellectually disabled children]. Bukrek. [in Ukrainian].

7. Kosenko, Yu. (2017). *Istoriia Ukrainy: pidruchnyk dlia 8 klasu spetsialnykh zakladiv zahalnoi serednoi osvity (F 70)* [History of Ukraine: textbook for grade 8 of special general education institutions (F 70)]. Bukrek. [in Ukrainian].

8. Kosenko, Yu. (2018). *Istoriia Ukrainy: pidruchnyk dlia 9 klasu spetsialnykh zakladiv zahalnoi serednoi osvity (F 70)* [History of Ukraine: textbook for grade 9 of special general education institutions (F 70)]. Bukrek. [in Ukrainian].

9. Kosenko, Yu., & Sidenko, Yu. (2023). *Alhorytm roboty uchniv z porushenniamy intelektualnoho rozvytku z istorychnymy pysemnymy dzherelamy* [Algorithm of work for students with a breach of intellectual development with historical written sources]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka.*, 11(4), 43–49. [in Ukrainian].

10. Chepurna, L. H. (2019). *Rozvytok korektsiinoi skladovoi zmistu pidruchnykiv dlia ditei z intelektualnymy porushenniamy v Ukraini* [Development of the correctional component of textbook content for children with intellectual disabilities in Ukraine]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 19 : Korektsiina pedahohika ta psykholohiia*, (vyp. 37), 135–141. [in Ukrainian].